

Drusko uilane, porodom Vasēs i Vefius  
raagvora, šafem vam Radenkovu bioprofitu,  
koji jo uapraso dr. prof. Ljubomir Krucka  
u Beogradu.

Koristim ovu priliku da vam se i ja  
zahvalim na vremu što ste učinili za  
našeg dragog Radenka, uđ iskreni pozdrav

Cuka

3. 9. 1977

209-009-018

D. 2. Ljiljo Krneta:

Arhiv Eca. knjižne B. Ljilja

ABK 209-009-018

BIOGRAFSKI PODACI ZA RADENKA STOJNIĆA, UČITELJA

Radenka Stojnića upoznao sam septembra 1930. godine, posle stupanja u Učiteljsku školu u Banjoj Luci. Bio je to povišok petnaestogodišnjak, crnomanjast, markantnih crta lica, guste crne kose. Uskoro smo postali dobri drugovi. Saznao sam da ima veliki interes za književnost, da u potaji čita poeziju, naročito Jesenjina i D. Vasiljeva.

Prvi put u školi susreo se sa mogućnošću da uči muziku. Tiho, nenametljivo Radenko je kroz nekoliko godina postao jedan od centralnih figura našeg razrednog kolektiva. Iako smo većinom bili smešteni u internatu, a Radenko je živio kod svojih roditelja, ipak se nismo rastajali. Nije mogao da prođe dan da se on ne nadje u našoj internatskoj učionici ili da se ne uvrsti u našu "konkviktsku" nogometnu igru na Banjalučkom polju ili pak da se uključi u naše veoma raznovrsne i bogate diskusije koje smo u našim skromnim prostorijama na Vrbas-aleji, vodili.

A u školi, u razredu, Radenko je nenametljivo privlačio uvek svežim i novim raspoloženjima. Bile su to diskusije o šahu, gde je on slovio kao najbolji među nama, komunističkim zbivanjima u školi, diskusije o pozorišnim predstavama, predavanjima, o novim susretima. Jer omladina je u to vreme nalazila svoj put, uklapala se u jednu atmosferu koja je u uslovima

političkog i kulturnog života Banja-Luke prevazilazila jednu bosansku provincijalnu sredinu.

Radenko je želeo da bude prisutan u tim zbivanjima, ali on se u tome nije iscrpljivao. Gradio je jedan svoj intiman svet, iz dana u dan "gutao" je knjige i časopise, tada pristupačne omladini preko "Srpske čitaonice" koju je 1867. godine osnovao Vaso Pelagić. Započinjalo se standardnom školskom lektirom da bi se zatim interes preko srpskih i hrvatskih realista preneo na rusku literaturu (Tolstoja, Gogolja, Dostojevskog, Čehova), a zatim na dela francuskih, nemačkih i poljskih, čeških i skandinavskih pisaca. Radenko je prednjačio u čitanju. Ali on svoje impresije stečene u bavljenju s knjigom nije ostavljao za sebe. Veoma rado on je prenosio ona saznanja i doživljaje koji su bogatili njegov duhovni život.

Istančanog sluha, suptilnog osećanja za muziku, Radenko je već u trećem razredu svirao drugu violinu u školskom orkestru i muzicirao Betovenove menuete, Listove sonate i dr. Svoje partiture savladjivao je bezprekorno i bio je protivnik površnosti i improvizacija. U kući učitelja Stevana Stojnića mogla se svakodnevno čuti muzika i pesma. Radenko je svakodnevno vežabao na svojoj violini i privlačio svoju mladju braću da ga netremice slušaju. Jedan po jedan i oni su pod njegovim uticajem počeli da se bave muzikom.

Kao što je bio nenametljiv u muziciranju, Radenko je, s finim osećanjem za prostor i boje, bio jedan od naših naj-

sposobnijih ~~drugova~~ u ortanju. U doba kad nam je savladjivanje "perspektive" zadavalo teške muke, Radenko je obilato pomagao skoro celom razredu da prikaže modele u prostornoj udaljenosti. Njegov talenat dolazio je do izraza u slobodnim tematskim radovima i šteta je da niko nije sačuvao njegove rafinirane akvarele kojima je skicirao bogatstvo jesenjih boja pod "Pećinom" na Hisetima ili na Vrbasu.

Bilo je to negde 1934. godine. Već smo bili došli do prvih marksističkih knjiga koje smo bez daha gutali (Voljgin, Talhajmer, Plehanov, M. Ber, Borghardov izvod iz Kapitala i sl.). Strastveno smo se bacili na takozvanu "socijalnu" literaturu (izdanje Nolit, Binoza, Minerva), došli smo do naprednih časopisa.

Dešavalo se da u gradu cirkuliše 1-2 primerka jednog savremenog socijalnog ruskog ili nemačkog romana (Babelj, Gorki, Sejfulina, Glatkov; zatim Remark, Ren, Verfel) i da se jedva stizalo do takve knjige. Vrlo često ostajalo je svega 24 časa da se knjiga pročita pa da se da drugima na čitanje. Radenko je tu bio primer preciznosti. Ako je obećao, on je knjigu u zakazano vreme povratio pa makar to zahtevalo da se žrtvuje spavanje te noći.

Ništa manje precizan Radenko nije bio u obavljanju svojih drugih različitih obaveza. U školi se tada razbuktao veoma intenzivan politički život u kome su se mladi ljudi ne samo orijentisali i opredeljivali već i formirali svoje moralno-političke stavove o društvenoj stvarnosti. Nije bilo teško

siromašnu omladinu, preklom mahom sa sela, opredeliti i politički usmeriti. Nezavidna sopstvena pozicija, preskroman život u internatu, briga o svojim koji su ostali po krajiškim selima i palankama da se zloplate - sve je to uticalo da su se generacije sve brojnije uključivale u omladinski pokret.

Kao učiteljsko dete, Radenko, iako mnogo bolje situiran od svih nas, nije se po svojim stavovima ni po čemu od svih drugih razlikovao, Skromno odeven, obuzet više okolinom i zbivanjima u njoj nego sopstvenom ličnošću, on je diskretno i s puno takta pratio sve ono što se oko njega dešavalo. Korak dalje od toga predstavljao je momenat kad je Radenko racionalno spoznao klasnu osnovu buržaskog društva i zakone njegovog postojanja. Od tada je on beskompromisno, doslednije nego drugi, odredio svoj stav prema svemu. Onome što vuče nazad, što podržava postojeće stanje i što deluje reakcionarno i nazadno.

Sećam se vrlo živo nekih doživljaja koji ilustruju Radenkove stavove. Bilo je to neposredno posle smrti kralja Aleksandra. Škola se trudila da preko ovog događaja razbudi kod omladine nacionalistička osećanja. Čak su se i crni znakovi žalosti nosili. I medju djacima je bilo onih koji su zaista žalili. Valjalo je često ići u crkvu. Svestan ove akcije Radenko je svojom prirodnom nenametljivošću uspevao da karikira medju svojim drugovima pojedine postupke nekih lojalističkih ekponiranih profesora. Bilo je mnogo smeha na njihov račun.

Radenko Stojnić bio je jedan od nosilaca naprednog omladinskog pokreta u Učiteljskoj školi u Banjoj Luci. U tom pokretu on je privlačio sve nove i nove djake i uporno s njima razgovarao o položaju omladine, o njenoj ulozi u borbi za demokratizaciju. On je vešto koristio sve pogreške tadašnje konzervativne školske uprave i na njima mobilisao omladinu. Ali je njegova posebna zasluga u tome što je pokret iz Učiteljske škole povezivao sa pokretom u drugim srednjim školama (gimnazijom, ekonomskom školom). Tih godina došlo je do zajedničkih istupanja srednjoškolaca na sastancima literarnih družina i do povezivanja srednješkolke omladine sa radničkom omladinom. Za Radenka Stojnića, može se slobodno reći, da je bio primeran u pogledu stvaranja novog borbenog odnosa između školske i radničke omladine. Mnogobrojne su bile prilike u kojima se kovalo jedinstvo napredne omladine u B. Luci. Radenko je u svim tim situacijama delovao kao mladi komunista, iako daleko od formalnih obaveza, delovao je humanistički jer je voleo ljude iskreno, stvarao drugarske odnose i zalagao se za njihovo razvijanje i bogaćenje.

A kad je trebalo istupiti protiv reakcije i provokatora među omladinom, koje je predstavljala grupa ljotićevaca i nacionalista, Radenko je bio beskompromisan. Ako je trebalo deliti međan kao onaj u Petrićevcu, Radenko je spremno stupio u akciju.

To su bile godine kad se u Banja Luci formirao studentski napredni "Klub akademičara B. Luka" KAB. Ovaj klub se široko oslanjao na srednješkolski omladinski pokret i Radenko je u raznim vidovima pomagao akcije koje je organizovao KAB (predavanja, diskusije, literarni sastanci i dr.). Sećam se kako je s pok. N. Pavličem i Demirovićem dolazio kod moje kuće da bi pripremio prijavu za registraciju KAB-a kod vlasti. Učenici učiteljske škole bili su revnosni posetioci KAB-ovih predavanja.

Radenko se savesno pripremao za učiteljski poziv. On je zapravo odrastao u atmosferi osnovne škole, jer mu je otac bio upravitelj škole pa su jedno vreme i stanovali u školskoj zgradi. Za učiteljski poziv osim njega u porodici su se opredelili još dvoje: sestra Dobrila i brat Velimir. Učiteljski posao ljubav prema deci, svest o vrednosti učiteljskog poziva i o misiji koju učitelj vrši u narodu. On je s nestrpljenjem očekivao vreme kad se učenicima u toku priprema za poziv poveravao rad u nastavi. Časovi hospitovanja i praktičnog rada u razredu bili su za njega časovi najodgovornijeg posla u pripremama za poziv i on ih je s posebnom pažnjom doživljavao.

Sećam se njegovih prvih probnih vežbanja i izvodjenja metodskih jedinki. Taj posao ga je izvanredno privlačio, bez obzira da li je jedinka bila iz računa, poznavanja prirode, ili iz pevanja i crtanja. On se savesno pripremao, stvarao potrebna sredstva, proveravao svaku pojedinost. A na samim ča-

sovima Radenko je delovao kao iskusen učitelj. Staložen i pripremljen, ali on kao drugi doživljavao zbuñenost kada bi ga izazovu sama deca ili neka nepredviđena situacija. Radenko je bio primer sposobnog učenika za učiteljski poziv i zato se skoro svaki od nas u vezi s pripremanjem obrade methodske jedinice obraćao na njega i tražio njegovu pomoć koja nikad nije izostala. A kad su vršene analize izvedenih praktičnih predavanja od strane učenika Radenko je svojim primedbama i pitanjima često zbunjavao i samog profesora metodike. Uvek je on insistirao na onom što je bitno, borio se protiv formalizma. Mi smo govorili - Radenko je rođeni učitelj.

I zaista Radenko je u sebi nosio smisao i naklonost za ovaj delikatni društveni poziv. To se potvrdilo već prvih godina njegovog službovanja. Njegova svestrana ličnost, usmerena na plemenitu funkciju negovanja najmlađih, na vaspitavanje seoske dece po krajiškim selima, potvrdjivala se ovde u svoj svojoj vrednosti. Sećam se mnogobrojnih Radenkovih pisama koja mi je slao iz svojih škola. Ona su bila puna nežne ljubavi prema učenicima i brige prema njihovim roditeljima koji su živeli primitivno, lišeni osnovnih uslova da obezbede sredstva za bolji život. Bili su to krajiški siromašni seljaci, mahom nepismeni ili polupismeni, koji bi rado ostavili svoje selo i tražili posla u gradu, ali ih je nezaposlenost vezivala za selo. O njima, o njihovom životu, o tome kako treba raditi s roditeljima Radenko mi je pisao duga pisma. On je bio pun vere u tog siromašnog čoveka, on je s njime drugovao, i onda kad ih je uveravao da je

društveni poredak kriv za njihov ~~beznačajan~~ položaj, i onda kad ih je politički vaspitavao, Radenko je to činio s odgovornošću čoveka kome je stalo da na najjednostavniji način pokrene te ljude da samostalno misle o svom položaju.

Velika je šteta što su ratni uslovi prekinuli ovaj bogati i plemeniti život mladog pedagoga koji je obećavao mnogo i na planu razvitka pedagoške teorije isto onoliko koliko je obećavao kao praktičan školski radnik unošenjem novog i naprednog u nastavni rad. Radenko je imao objektivne uslove za takav razvitak. On je svom vaspitačkom poslu prilazio sa izraženom ljubavlju prema deci; on je u posao unosio smisao i razumevanje vaspitačke funkcije. On je svoj posao istraživao, ispitujući uvek neku novu komponentu koju je uvideo.

U tom smislu Radenko Stojnić može da služi kao svetao primer savesnog i sposobnog učitelja koji je s ljubavlju pristupao svojoj vaspitačkoj misiji.

Arhiv. Doc. Irajina B. Luk.

APK 209-009-018